

Latvijas Republikas Senāts**LĒMUMS**

Rīgā 2020.gada 15.jūnijā

Tiesa šādā sastāvā: senatores Jautrīte Briede, Vēsma Kakste, Dace Mīta

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 6.janvāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt /pers. A/ pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Ģenerālprokuratūras rīcību, kas izpaudusies kā lietas nepienācīga izmeklēšana, un tās rezultātā nodarīto kaitējumu. Iesniedzot par trūkumu novēršanu pieteicējs papildus lūdzis: 1) taisīt blakus lēmumu par lietā konstatētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ģenerālprokurora un citu amatpersonu darbībās; 2) uzdot Augstākajai tiesai taisīt atzinumu, bet Saeimai izdot administratīvo aktu par Ē. Kalnmeiera atlaišanu no ģenerālprokurora amata; 3) uzdot atbildētājam tiesiski izskatīt citas administratīvajā procesā pārsūdzētās darbības; 4) uzdot atbildētājam pienācīgi izmeklēt lietā norādītos pārkāpumus, korupciju policijas un tiesu iestādēs; 5) uzdot Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētājam likumā noteiktā kārtībā izskatīt pieteicēja iesniegtos materiālus par likuma pārkāpumiem, kurus veikuši tiesneši; 6) atzīt par prettiesisku Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja bezdarbību, likumā noteiktā kārtībā neizskatot iesniegtos materiālus par likuma pārkāpumiem, kurus veikuši tiesneši; 7) uzdot atbildētājam ļaut iepazīties ar kriminālprocesa Nr. 11092053209 materiāliem; 8) atzīt par prettiesisku ģenerālprokurora 2018.gada 9.novembra lēmumu; 9) atfīdzināt zaudējumus un nemantisko kaitējumu 1000 *euro* apmērā.

[2] Ar tiesneša 2020.gada 6.janvāra lēmumu pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu. Lēmumā norādīts turpmāk minētais.

[2.1] Pieteicējs vairākkārt ir vērsies Ģenerālprokuratūrā un Rīgas apgabaltiesā, sūdzoties par tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu un tiesnešu rīcību administratīvā pārkāpuma lietā, kurā pieteicējs saukts pie administratīvās atbildības, kā arī citos procesos, kuros pieteicējs bijis dalībnieks. Pieteicējs tostarp uzskata, ka amatpersonas sniegušas nepatiesas liecības, savukārt tiesas taisījušas nelikumīgus spriedumus un nav pienācīgi izskatījušas pieteicēja sūdzības, tādēļ pastāvot pamats ierosināt kriminālprocesu pret iesaistītajām amatpersonām, saukt tiesnešus pie disciplināratbildības un atbrīvot no amata. Tomēr ne lēmums, ne rīcība, ne tiesnešu darbības, kas saistītas ar kriminālprocesu, lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā vai tiesvedības procesu, nav pakļautas tiesas kontrolei administratīvā procesa ietvaros.

[2.2] Kriminālprocesuālās darbības un to kontroli likumdevējs ir regulējis Kriminālprocesa likumā, izslēdzot tās no Administratīvā procesa likuma regulējuma. Līdz ar to nav pārbaudāmas ne Ģenerālprokuratūras darbības, ne pieteicējam sniegtās atbildes, izskatot pieteicēja sūdzības. Administratīvās tiesas kompetencē neietilpst pārbaudīt, vai Ģenerālprokuratūra pamatoti un tiesiski reaģējusi uz pieteicēja sūdzībām, kas skar jautājumus par kriminālprocesa ierosināšanu.

[2.3] Arī administratīvā pārkāpuma lietas gaitā pieņemtie lēmumi un veiktās darbības nav pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos kā faktisko rīcību var pārbaudīt policijas darbības, kas veiktas ārpus konkrētas kriminālprocesa vai administratīvā pārkāpuma lietvedības, kas konkrētajā gadījumā tiek darīts jau Administratīvajā rajona tiesā ierosinātās administratīvās lietas Nr. A420154719 ietvaros.

[2.4] Attiecībā uz tiesnešu rīcību atzīts ka, ja pieteicējs ir iesniedzis pieteikumu par tiesas rīcību, kas veikta lietas, kurā pieteicējs bija procesa dalībnieks, izskatīšanas ietvaros, šī rīcība ir uzskatāma par rīcību, kas veikta, pildot tiesu varas, nevis valsts pārvaldes funkcijas.

Pieteicējs ir izmantojis tiesības iesniegt sūdzības par tiesnešu darbībām Rīgas apgabaltiesā, Tieslietu ministrijā un Ģenerālprokuratūrā, tomēr normatīvie akti nedod tiesības pieteicējam vērsties tiesā ar prasījumu saukt kādu tiesnesi pie disciplināratbildības vai atbrīvot viņu no amata.

[2.5] Sūdzību saturs un mērķis izslēdz to, ka pieteicēja sūdzības attiecīgajiem adresātiem būtu bijušas jāizskata Iesniedzot likuma kārtībā, jo sūdzību mērķis nav līdzdarboties valsts pārvaldē, bet gan risināt savu iespējamo tiesību aizskārums. Tādējādi tiesa arī neveic kontroli pār Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja rīcību saistībā ar attiecīgo pieteicēja sūdzību izskatīšanu.

[2.6] Prokuratūras likums neparedz tiesības vērsties tiesā administratīvā procesa kārtībā un prasīt ģenerālprokurora atlaišanu no amata.

[2.7] Pieteicējs ieilst arī pret to, ka viņam nav dota iespēja iepazīties ar kriminālprocesa, kurā pieteicējs bijis cietušais, materiāliem, kas arī nav pārbaudāms tiesā administratīvā procesa kārtībā, jo tiesības personai atkarībā no tās statusa kriminālprocesā un kriminālprocesa stadijas regulē Kriminālprocesa likums.

[2.8] Pieteicēja lūgums pieņemt blakus lēmumu nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums, jo blakus lēmuma pieņemšana ir tiesas prerogatīva. Konkrētajā gadījumā nav pamata apsvērt blakus lēmuma pieņemšanas nepieciešamību, jo pieteicēja norādītie apstākļi un sūdzības netiek skatītas pēc būtības, kā arī nav saskatāmi tādi apstākļi, kuros būtu pamatoti pieņemt blakus lēmumu.

[3] Par tiesneša lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību, kurā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Šajā lietā netiek prasīts pārbaudīt nekādus lēmumus vai rīcības kriminālprocesā, lietvedībā administratīvā pārkāpuma lietā vai tiesvedības procesā – šādi procesi nenotiek.

[3.2] Lietā ir prasījumi, kas saistīti ar vairākiem iespējamiem lēmumiem un rīcību, kas likumā paredzēta izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

Šajā lietā tiek prasīts izdot brīdinājumu. Prokurora brīdinājums ir administratīvais akts. Prokuroriem bija pienākums atbildētāju pārstāvošām iestādēm rakstveidā izteikt brīdinājumu par likuma pārkāpuma vai prettiesiskas darbības pazīnēm.

Tiesneses, kuras nav ievērojušas Rīgas apgabaltiesas spriedumā noteikto, ir pārkāpušas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.³⁹ pantu un ir sodāmas disciplināri.

Pieteicējam ir tiesības saņemt atbildi uz iesniegumu pēc būtības.

[3.3] Saskaņā ar Satversmes tiesas 2006.gada 20.decembra spriedumā lietā Nr. 2006-12-01 norādīto Saeimas lēmums par ģenerālprokurora atlaišanu ir administratīvais akts, tātad to var pārbaudīt (arī prasīt to izdot) administratīvā procesa kārtībā.

Pieteicējam ir subjektīvās tiesības prasīt ģenerālprokurora atlaišanu no amata. Lēmuma par ģenerālprokurora atlaišanu pieņemējas iestādes ne vienmēr zinās, spēs pareizi formulēt un pierādīt ģenerālprokurora sliktu reputāciju, tīšu likuma pārkāpumu vai nolaidību, kā arī tajās ir politiski, atbilstoši simpātijām, ievēlētas amatpersonas. Ģenerālprokurora atlaišanas procesā jābūt iespējai piedalīties tieši personai, pret kuru ģenerālprokurors pieļāvis tīšu pārkāpumu vai nolaidību, kura spēj tiesiskiem līdzekļiem pierādīt ģenerālprokurora sliktu reputāciju un pārkāpumus, un pēc kuras iesnieguma Saeimā un Augstākajā tiesā tika uzsākts prokurora atlaišanas process. Pieteicējam ģenerālprokurora atlaišana ir vienīgā iespēja kā cietušajam aizstāvēt savas tiesības, jo nav pārsūdzama ģenerālprokurora atteikšanās uzsākt kriminālprocesu, bet nevienā citā procesā nevar lūgt pārbaudīt iestāžu veiktos pārkāpumus.

[3.4] Pieteicējam ir tiesības saņemt Ģenerālprokuratūras atbildi uz pārsūdzēto policijas atbildi par to, ka pēc pieteicēja iesnieguma uzsāktais kriminālprocess ir izbeigts. Savukārt, ja kriminālprocess ir izbeigts, pieteicējam ir tiesības saņemt informāciju no krimināllietas. Tāpat administratīvā procesa kārtībā ir jāpārbauda policijas atbilde, ka pieteicējs kriminālprocesā esot nevis cietušais, bet gan liecinieks.

[3.5] Likumā ir paredzēts konstatēt vai atklāt blakus lēmuma pieņemšanas apstākļus. Tiesa nedrīkst izvairīties no pārkāpuma pazīmju konstatēšanas, bet tai ir jātaisa blakus lēmums.

Motīvu daļa

[4] Konstatējams, ka pieteikums satur vairākus prasījumus. No pieteikuma ir saprotams, ka pieteicēja mērķis, ar kādu viņš ir vērsies pie ģenerālprokurora, ir panākt, ka pret pieteicēja norādītajām amatpersonām tiek uzsākts kriminālprocess. Savukārt tiesā pieteicējs vēlas panākt ģenerālprokurora atlaišanu no amata, sakarā ar to, ka ģenerālprokurors nepildot tam likumā uzliktos pienākumus (cik noprotams, tas saistīts ar to, ka ģenerālprokurors ir atteicies uzsākt kriminālprocesu), kā arī ģenerālprokurora 2018.gada 9.novembra sniegtās atbildes, kurā noraidīts lūgums uzsākt kriminālprocesu, atzīšanu par prettiesisku.

Senāts atzīst par pareiziem tiesneša izdarītos secinājumus par to, ka administratīvajā procesā netiek veikta kontrole pār kriminālprocesuālām darbībām. Pieteicējs blakus sūdzībā norāda, ka nenotiek nekādi procesi, kuru ietvaros veiktās darbības būtu lūgts pārbaudīt. Tomēr administratīvajā procesā nav pārbaudāmas arī darbības, kas ir vērstas uz kriminālprocesa, administratīvā pārkāpuma lietvedības vai tiesvedības procesa uzsākšanu. Līdz ar to administratīvās tiesas kompetencē nav ne pārbaudīt to, vai ģenerālprokurors pamatoti noraidījis lūgumu uzsākt kriminālprocesu, ne uzlikt pienākumu uzsākt kriminālprocesu.

Pieteicējs ir norādījis arī to, ka administratīvajā procesā ir izskatāma lieta par pienākuma uzlikšanu prokuroram izteikt brīdinājumu, jo prokurora brīdinājums esot administratīvais akts.

Tomēr pretēji pieteicēja norādītajam administratīvā procesa kārtībā nav pārbaudāms arī tas, vai prokuroram ir bijis jāizsaka brīdinājums iestādēm. Prokurora brīdinājums ir viens no Prokuratūras likumā paredzētajiem prokurora reaģēšanas līdzekļiem, ar kura palīdzību prokurors īsteno prokuratūras kā tiesu varas institūcijas funkcijas patstāvīgi veikt uzraudzību pār likumības ievērošanu likumā noteiktās kompetences ietvaros, nevis darbojas valsts pārvaldes jomā (sal. *Senāta 2008.gada 3.novembra lēmums lietā Nr. SKA-761/2008 (A7014608)*).

[5] Pieteicējs vēlas arī panākt ģenerālprokurora atlaišanu no amata.

Prokuratūras likuma 41.³pants noteic, ka ģenerālprokuroru no amata var atlaist Saeima, ja Augstākās tiesas priekšsēdētāja īpaši pilnvarots Augstākās tiesas tiesnesis, veicot pārbaudi, konstatējis kādu no šā likuma 41.¹pantā minētajiem atlaišanas pamatiem un par to atzinumu devis Augstākās tiesas Plēnums. Savukārt pārbaudi ierosina Augstākās tiesas priekšsēdētājs pēc savas iniciatīvas, pēc vienas trešdaļas Saeimas deputātu vai Tieslietu padomes pieprasījuma.

Prokuratūras likumā ir skaidri noteikta ģenerālprokurora atlaišanas kārtība un subjekti, kas ir tiesīgi pieprasīt pārbaudes ierosināšanu. Pirmās instances tiesas tiesneša lēmumā pareizi norādīts, ka normatīvie akti neparedz tiesības administratīvā procesa kārtībā prasīt uzlikt pienākumu atlaist no amata ģenerālprokuroru. Turklāt pieteicējs nepareizi domā, ka ģenerālprokurora atlaišana ir veids, kā pieteicējam aizstāvēt savas tiesības. Amatpersonu atlaišana nav mehānisms, ar kura palīdzību personai būtu iespēja aizsargāt savas tiesības un tiesiskās intereses.

[6] No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētājam iesniedzis iesniegumus, kuros lūdzis disciplināri sodīt tiesnešus. Arī blakus sūdzībā pieteicējs norāda uz to, ka administratīvā procesa kārtībā ir skatāmas lietas par tiesnešu disciplināro sodīšanu, savukārt pieteikumā pieteicējs lūdz uzlikt pienākumu Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētājam izskatīt pieteicēja iesniegtos materiālus par likumpārkāpumiem.

Senāta praksē ir atzīts, ka personas pieteikums par disciplinārās pārbaudes uzsākšanu un amatpersonas sodīšanu nav pakļauts tiesai. Personas interese sodīt amatpersonu nav uzskatāma par tādu tiesisku interesi, kas būtu aizstāvama tiesā (piemēram, *Senāta 2009.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-362/2009 (A42474506)*). Pirmās instances tiesas tiesnesis pamatoti atzinis, ka šāds prasījums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[7] Pieteikumā pieteicējs ir lūdzis uzlikt pienākumu atbildētājam ļaut pieteicējam iepazīties ar kriminālprocesa, kurā pieteicējs esot bijis cietušais, materiāliem. Blakus sūdzībā pieteicējs norāda, ka viņam ir tiesības saņemt Ģenerālprokuratūras atbildi uz iesniegumu, kurā pārsūdzēta policijas atbilde par to, ka pēc pieteicēja iesnieguma uzsāktais kriminālprocess ir izbeigts. Savukārt, ja kriminālprocess ir izbeigts, pieteicējam esot tiesības saņemt informāciju no krimināllietas. Tāpat administratīvā procesa kārtībā ir jāpārbauda policijas atbilde, ka pieteicējs kriminālprocesā esot nevis cietušais, bet gan liecinieks.

No blakus sūdzības objektīvi saprotams, ka pieteicējs ir vērsies policijā ar mērķi iepazīties ar krimināllietas, kura tika ierosināta pēc pieteicēja iesnieguma, materiāliem. Tiesnesis norādījis, ka šāds prasījums nav izskatāms administratīvajā tiesā, jo tiesības iepazīties ar materiāliem regulē Kriminālprocesa likums.

Tomēr Senāta praksē ir atzīts, ka pēc galīgā nolēmuma stāšanās spēkā informācija, kas saistīta ar konkrētu krimināllietu, ir pieejama saskaņā ar Informācijas atklātības likumu (*Senāta 2013.gada 15.marta lēmuma lietā Nr. SKA-418/2013 (670057712) 10.punkts, 2014.gada 26.februāra lēmuma lietā Nr. SKA-392/2014 (680134213) 4.punkts, 2017.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-453/2017 (ECLI:LV:AT:2017:1221.A420346515.2.S) 7.punkts*). Tātad, ja kriminālprocess, saistībā ar kuru pieteicējs lūdzis iepazīties ar lietas materiāliem, ir

izbeigts, pieteicēja prasījums ir skatāms administratīvajā tiesā kā informācijas pieprasījums saskaņā ar Informācijas atklātības likumu.

Pēc Senāta pieprasījuma pieteicējs ir iesniedzis Valsts policijas atbildi, kurā norādīts, ka kriminālprocess izbeigts, kā arī noraidīts pieteicēja lūgums iepazīties ar kriminālprocesa materiāliem. Līdz ar to prasījums par iepazīšanos ar lietas materiāliem ir skatāms administratīvajā tiesā.

Vienlaikus Senāts norāda turpmāko. Saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 15.panta pirmo daļu iestādes izdoto administratīvo aktu par atteikumu sniegt informāciju vai izpildīt informācijas pieprasījumu, kā arī faktisko rīcību, kas izpaudusies kā informācijas nesniegšana vai nepienācīga sniegšana, var apstrīdēt un pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Administratīvā procesa likuma 76.panta otrā daļa paredz, ka administratīvo aktu var apstrīdēt padotības kārtībā augstākā iestādē.

No pieteicēja iesniegtā dokumenta izriet, ka pieteicējam atbildi sniegusi Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Ziemeļu iecirkņa Kriminālpolicijas nodaļas priekšnieka vietniece. Savukārt, kā izriet no blakus sūdzībā norādītā, atbildi pieteicējs esot apstrīdējis Ģenerālprokuratūrā.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 18.janvāra noteikumu Nr. 46 „Valsts policijas nolikums” 8.punktu Valsts policijas priekšnieks pieņem lēmumu par privātpersonas apstrīdētu Valsts policijas amatpersonas izdoto administratīvo aktu vai tās faktisko rīcību. Līdz ar to pieteicējam ar apstrīdēšanas iesniegumu bija jāvēršas nevis Ģenerālprokuratūrā, bet gan pie Valsts policijas priekšnieka kā augstākas iestādes. Pieteicējs nav norādījis, un no lietas materiāliem neizriet, ka pieteicējs ar apstrīdēšanas iesniegumu būtu vērsies pie Valsts policijas priekšnieka, līdz ar to atzīstams, ka pieteicējs nav ievērojis administratīvās lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 5.punktu tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja pieteicējs nav ievērojis šai lietu kategorijai likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Ievērojot minēto, pieteikumu daļā par iepazīšanos ar kriminālprocesa materiāliem bija jāatsaka pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 5.punktu.

[8] Pieteicējs norāda, ka viņam ir tiesības saņemt atbildi uz iesniegumiem pēc būtības.

Iesniegumu likuma 1.pants noteic, ka likuma mērķis ir veicināt privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē. Šis likums ir piemērojams gadījumos, kad persona vēršas iestādē ar lūgumu iegūt iestādes viedokli vai ziņas par kādu jautājumu ar mērķi aktīvi iesaistīties valsts pārvaldē.

Šajā lēmumā jau ir konstatēts, ka pieteicēja mērķi, vērsoties iestādēs un pie amatpersonām, ir bijuši panākt kriminālprocesa uzsākšanu, tiesnešu saukšanu pie disciplinārtabildības, iepazīties ar kriminālprocesa materiāliem. Tātad, kā to jau konstatējis rajona tiesas tiesnesis, pieteicēja vēlme nav bijusi līdzdarboties valsts pārvaldē, un uz pieteicēja prasījumiem nav attiecināms Iesniegumu likuma regulējums.

[9] Attiecībā uz pieteicēja prasījumu tiesai pieņemt blakus lēmumu tiesnesis pareizi norādījis, ka šāds prasījums nav uzskatāms par patstāvīgu prasījumu. Tāpat blakus lēmuma pieņemšana ir tiesas prerogatīva – Administratīvā procesa likuma 288.pants neparedz tiesas pienākumu pieņemt blakus lēmumu, un pieteicējam nav subjektīvo tiesību prasīt šāda lēmuma pieņemšanu.

[10] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka pirmās instances tiesas tiesneša lēmums daļā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu par iepazīšanos ar kriminālprocesa Nr. 11092053209 materiāliem, ir atceļams un pieteikuma pieņemšana šajā daļā ir atsakāma, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 5.punktu. Pārējā daļā tiesneša lēmums atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 6.janvāra lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt /pers. A/ pieteikumu par iepazīšanos ar kriminālprocesa Nr. 11092053209 materiāliem, un pieteikumu šajā daļā atteikt pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 5.punktu.

Pārējā daļā Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 6.janvāra lēmumu atstāt negrozītu.

Noraidīt /pers. A/ blakus sūdzību.

Lēmums nav pārsūdzams.

J. Briede

V. Kakste

D. Mīta